

Primjer jednog niza:

Hej!

Hej, ti!

Hej, ti, prestani!

Hej, ti, prestani uzimati!

Hej, ti, prestani uzimati moje!

Hej, ti, prestani uzimati moje najmanje!

Hej, ti, prestani uzimati moje najmanje krugove!

Hej, ti, prestani uzimati moje najmanje krugove, ne – ne – ne!

Hej, ti, prestani uzimati moje najmanje krugove, ne – ne – ne, i kvit!

VII. FONETSKI STATUS

VII.1. Vrijednosno određenje glasa i glavna mjesta impostacije glasa

Uvodno je rečeno kako glas istodobno obavještava o biološkim, društvenim i psihološkim određenjima, indikatorima te da se u dojmu vrijednosno prosuđuje u dimenzijama jakosti, čvrstoće, ugone i kultiviranosti. Znači, glas istodobno može biti u nekoj količini jakosti – jak ili slab, moćan ili slabašan; u čvrstoći – čvrst, izdržljiv ili vulnerabilan, drhtav; u promuklosti – od disfonične kvalitete do krajnje afoničnosti; određen u estetskoj dimenziji – od lijepoga, ugodnoga do ružnoga, neizražajnoga; od vrlo kultiviranoga do nekultiviranoga, primitivnoga. Fonetičari su kao stručnjaci usmjereni s jedne strane na opis glasove kvalitete s obzirom na organske osobine, a u praktičnom radu i na održavanje te poboljšanje glasove kvalitete. U praktičnom radu, u estetskom te terapijskom postavljanju glasove kvalitete, kao što smo vidjeli, usmjereni su na neka glavna impostacijska mjesta glasa. Mjesta impostacije glasa Škarić (2003) navodi redom:

1. dišna muskulatura (donja, gornja i cjelokupna)
2. grkljanski sklop (niski, srednji, visoki položaj grkljana; opušten – prenapet grkljanski zatvor; dužina glotalnoga procjepa koji vibrira; kvocijent otvora)
3. nosno-ždrijelna muskulatura
4. mekonepčana muskulatura
5. jezični pokret (zaokruženi – nezaokruženi)
6. usni pokret (zaokruženi – nezaokruženi)
7. čeljusni pokreti (više – manje spuštenu čeljust).

Ovaj je redoslijed respektivan u odnosu na usmjerenost vježbi za glas i izgovor u praktičnom radu, dok u protokolima postoje različiti redoslijedi s obzirom na deskriptivan protokol glasa, protokol procjene fonetskog statusa

vokalnih profesionalaca ili pak klinički protokol procjene govora (pa u tom surječju i kategorija glasovih oblika postavljanja). O tome će biti riječi u sljedećim poglavljima.

VII.2. Protokol fonetskoga statusa govorne izvedbe

Protokol fonetskoga statusa koji se koristi u metodici rada na govoru u elektroničkim medijima, uzima u obzir govorna sredstva i izražajnost, tj. način korištenja tih sredstava. Govorna izvedba raščlanjuje se na fonaciju – *glas*, segmentalne i suprasegmentalne članke govora, a to su *dikcija* (koju dalje raščlanjujemo na izgovor glasnika – samoglasnika i suglasnika, asimilacije, izgovorne pogreške – dijalektalni, lokalni izgovor, izgovorne mane), *naglasci*, *izražajnost* i *glatkoća*. Dikcija može biti nedostatna – odnosno labava – loša, dostatna, dobra do izvrsna. Deskriptivni protokol uvodi i naziv *presnažna dikcija*, u značenju nepotrebnog ustrajavanja na prejakom izgovaranju, pogotovo suglasnika. Ukupna se izražajnost primjerice, procjenjuje lošom, dobrom ili izvrsnom prema govornom stilu jer su spikerska i glumačka, kao i javna govornička politička, prikladne ovisno o govorničkom stilu. Uzima se u obzir logičko isticanje, logičke stanke, ritam koji može biti primjeren ili isprekidan, brzina (tempo) govora koja može biti primjerena, spora te brza. Prema Škariću (1991), sugovorni elementi su sastavnice dvaju slojeva u govoru, glasa i teksta, koji se istodobno nižu u vremenu. Prema tome bi određenju sugovorni čimbenici govora bili: rečenična intonacija, govorna glasnoća, brzina, ritam, modulacije, stanke. Dakako, u fonetskim istraživanjima mogu se ispitivati zasebno glas, a zasebno sugovorni čimbenici: pojedinačni (npr. istraživanja brzine govora i artikulacije Bakrana 1984-1985, Horge 1988, Horge i Mukića 2000), skupni sugovorni (npr. Nenadić El Mourtada i Varošaneć-Škarić, 2010). Fonetski status podrazumijeva da se procjenjuju kod govornika svi čimbenici govornoga statusa.

Svaki sugovorni čimbenik funkcionalno utječe i na govornu komunikaciju. Na primjer, brzina (tempo) govora je primjerena ako je ne zamjećujemo kao zaseban indikator tijekom govora, kad nije prebrza ni prespora. Kultiviran govor prema Škariću (1991) teži standardnoj izgovornoj brzini, a ona je prosjek osobnih brzina ili čak nešto sporija zbog jasnije dikcije (što omogućava i veću količinu obavijesti). Brzina se uglavnom mjeri brojem slogova u sekundi, a primjerena je također s obzirom na stil. Uobičajeno se uspoređuju mjere tempa govora koji uključuje i stanke (TG) s mjerama brzine artikulacije, koja isključuje sve stanke tijekom govora (TA). Razlika tih vrijednosti (TG – TA) obavještava o vremenu koje je potrošeno na stanke (Bakran 1984-1985, 1996, Horga 1996, Horga i Mukić 2000). U čitanju je vijesti primjerena brzina od 5 do oko 7 slogova u s, u većini informativnoga programa, dok je u poetičnim